

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตลาดคลองสวนตั้งอยู่ในเทศบาลตำบลคลองสวน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นตลาดเก่าแก่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งอยู่ติดริมคลองประเวศน์บุรีรมย์ มีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัด ฉะเชิงเทรา เป็นแหล่งชุมชนขนาดใหญ่ การเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ในอดีตใช้ เรือแม่ล่าวของนายเลิศ เพียงลำเดียวเท่านั้นที่แล่นจากประตูน้ำท่าอิฐ (ฉะเชิงเทรา) แล่นผ่านตลาดคลองสวน ก่อนจะแล่นเข้าสู่ประตูน้ำ (วังสระปทุม) กรุงเทพฯ (สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2549, หน้า 15-19)

วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวตลาดคลองสวนจะอยู่รวมกันหลายเชื้อชาติ เช่น ชาวไทยจีน ชาวไทยพุทธและพี่น้องชาวมุสลิม เป็นการผสมผสานวัฒนธรรมได้อย่างลงตัว ที่เห็นได้ชัดก็คือ โรงเจ วัด และสุเหร่า จะอยู่บริเวณเดียวกัน มีแหล่งนัดพบที่เรียกว่า “วิก” โรงผับ ร้านกาแฟ นอกจากนี้ยังมีการแสดงของอุปรากรจีนหรือจิว สืบทอดมาถึงปัจจุบันนี้

ศาลเจ้าพ่อคลองสวนเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นสถานที่ที่ชาวคลองสวนเคารพสักการะ และเป็นศูนย์รวมของพี่น้องชาวไทยจีน ไทยพุทธ ซึ่งศาลแห่งนี้ได้สร้างขึ้นมา 100 กว่าปีแล้ว แต่เดิมเป็นศาลที่ทำด้วยไม้และได้เกิดการชำรุด ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2505 จึงได้ย้ายมาก่อตั้งที่ให้เห็นอยู่ในปัจจุบันและได้รับการปรับปรุงอยู่ตลอด เพราะประชาชนที่ศรัทธาเมื่อมาขอและอธิษฐานแล้วทำการค้าขายเจริญรุ่งเรืองชีวิตมีความสงบร่มเย็นสมความปรารถนาที่ขอ ผู้ที่ศรัทธาก็จะมาทำการปรับปรุงให้ใหม่ด้วยการทาสี นำรูปภาพต่าง ๆ มาประดิษฐาน เชื่อกันว่าความศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าพ่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขอบุตรชาย ผู้ที่ไม่มีบุตรชายได้มาขอซึ่งส่วนใหญ่ก็สมใจนึก ด้วยการไหว้ผลไม้ 5 อย่างและของใช้เด็กอ่อน ถ้าจะให้สมหวังยิ่งขึ้นให้ท่านมาสักการะประมาณเดือนมีนาคมของทุกปี จะมีการจัดงานประจำปีศาลเจ้าพ่อคลองสวน มีการแสดงงิ้วการขอบุตร ให้ขอตอนที่งิ้วป่วงเชียง คือ การไหว้องค์เชียง หรือไหว้เจ้าต่อจากนั้นให้ท่านรับไข่ซ้อ (ตุ๊กตาของงิ้ว) ไปวางที่กระถางรูปแล้วให้ท่านอธิษฐานแล้วท่านจะประสบความสำเร็จตามที่ท่านอธิษฐานไว้ทุกประการ

ถัดจากศาลเจ้าพ่อคลองสวนก็จะเป็นอนุสรณ์สถานของ อาเลี้ย - คุณนาย (อาเลี้ยบรรจง - คุณนายจรวง อัสวานิชย์) ซึ่งเป็นเจ้าของตลาดคลองสวน พี่น้องชาวคลองสวนรู้สึกสำนึกในความมีพระคุณที่ท่านทั้งสองได้ให้ที่อยู่อาศัย ซึ่งอยู่กันมาจนชั่วลูกชั่วหลานจึงได้ร่วมกันบริจาคร่วมกัน

สร้างศาลและหล่อรูปเหมือนของอาเลี้ยและคุณนาย ขึ้นเมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2543 ที่ทำให้พี่น้องชาวคลองสวนอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขมาโดยตลอดจนถึงทุกวันนี้และตลอดไป โดยอาเลี้ยและคุณนายได้สั่งเสียลูกหลานให้ดูแลพี่น้องชาวคลองสวน 4 ประการดังนี้

1. เราจะใช้ระบบครอบครัวดูแลท่าน
2. เราจะคิดว่าพวกท่านเป็นญาติของเรา
3. เราจะไม่แสวงหาผลประโยชน์จากท่าน
4. เราจะรักและผูกพันกับท่านตลอดไป

ในอดีตตลาดคลองสวน จะเต็มไปด้วยบรรยากาศของความคึกคักสินค้าจะขายดีไปหมด มีทั้งโรงฝิ่นโรงหนัง วิก พ่อค้า แม่ค้า พุดจาปราศรัยมีไมตรีเป็นกันเอง สิ่งที่น่าสนใจในตลาดเก่าแห่งนี้คือ จะมีบรรยากาศแบบโบราณไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของตลาดที่เป็นอาคารไม้เก่า ๆ ภาพโฆษณาสินค้าในอดีตที่ยังมีให้เห็นอยู่ ป้ายชื่อร้านค้าที่เก่าตามสภาพ ขวคนน้ำมะเน็ดที่มีลูกลอยอยู่ข้างในเป็นของแปลกตา ป้ายโฆษณา น้ำอัดลม กระป๋องนมตราหมีรุ่นเก่าทำจากอลูมิเนียม หุ่นโชว์เสื้อผ้าจากปูนปลาสเตอร์

สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นงานโฆษณาสินค้าในอดีตที่หาได้ยากในปัจจุบันซึ่งเป็นที่ต้องการของนักสะสม และบ่อยครั้งจะเป็นที่ดึงดูดของผู้กำกับภาพยนตร์ ที่แสวงหาฉาก และบรรยากาศในอดีตย้อนยุคสำหรับถ่ายทำภาพยนตร์ ร้านกาแฟที่เป็นต้นตำหรับกาแฟโบราณและสภากาแฟมาจนถึงทุกวันนี้ ร้านตัดผมที่ตัดผมให้คุณปู่ถึงคุณพ่อ แม้แต่รุ่นลูกก็ยังใช้บริการอยู่ แต่ที่น่าแปลกใจก็คือ ไม่ว่าจะเป็นศาลเจ้า มัสยิด วัด จะอยู่ในละแวกเดียวกัน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีความสุข

เมื่อพูดถึงอาหารการกินที่ขึ้นชื่อของตลาดคลองสวน 100 ปี แห่งนี้ก็คือ เป็ดพะโล้รสชาติเข้มข้น ห่อหมกถูกปาก ขนมหวานโบราณถูกใจ โดยเฉพาะขนมชั้นที่คุณต้องลิ้มลอง ข้าวเหนียวมะม่วง ขนมไข่เต่าที่หาทานได้ยากในปัจจุบัน ส่วนในเรื่องของความสะอาดของอาหารนั้นทางเทศบาลได้ดูแลอย่างใกล้ชิด เหมาะสำหรับการเป็นของฝากติดไม้ติดมือก่อนเดินทางกลับ

เทศบาลตำบลคลองสวนจะสร้างตำนานในอดีตที่สวยงาม ตระการตาที่ยากจะหาชมได้ในปัจจุบันให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่เป็นที่เจดหน้าชูตาของชาวสมุทรปราการ ดังคำกล่าวของคุณแอนก นาวิกมูล ที่ได้กล่าวอ้างอิงไว้ว่า “การกลับไปหาอดีตไม่สามารถย้อนเวลาได้” แต่ทำได้ด้วยการไปเดินตามสถานที่ที่มีบรรยากาศเก่าเหมือนในอดีต

เทศบาลตำบลคลองสวน จึงมีนโยบายที่จะให้ตลาดคลองสวนแห่งนี้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งใหม่ในรูปของตลาดโบราณที่หาได้ยากในปัจจุบัน อนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตตลอดจนอนุรักษ์บ้านเรือนโบราณดั้งเดิมสมัยรัชกาลที่ 5 ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่มี

ชื่อเสียงระดับประเทศโดยอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนจุดเด่นของตลาดแห่งนี้คือทุกร้านจะเปิดขายของตลอดเวลาเช้า-เย็น ทำให้บรรยากาศน่ามอง เวลาที่นักท่องเที่ยวมาลงเรือเมื่อมีผู้คนมาจับจ่ายซื้อของในตลาด นอกจากนั้นทางเทศบาลยังได้จัดให้มีการอบรม ในเรื่องความสะอาดของอาหารเดือนละหนึ่งครั้ง เพื่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวตลอดจนได้ดำเนินการปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณด้านหน้า ทางเข้าตลาดคลองสวนให้มีความสวยงามน่าชมสำหรับผู้มาเยือนหรือผู้ที่มาท่องเที่ยวตลาดคลองสวน 100 ปี แห่งนี้อีกด้วย

ในปัจจุบันพบว่า วิถีชีวิตของประชาชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา “ยุคโลกาภิวัตน์” ประเพณีและวัฒนธรรมของไทยถูกกลืนไปตามความเจริญเติบโตของสังคมโลก ชุมชนชนบทเปลี่ยนไปเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น ประชาชนเริ่มมีการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมน้อยลง ดังนั้นเพื่อให้ตลาดคลองสวน 100 ปี มีสภาพเดิมมากที่สุด เพื่อให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงามของประเทศสืบต่อไป ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี และเพื่อรับทราบข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการหามาตรการและแนวทาง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการที่จะได้อนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งศึกษาของประเทศตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

สำหรับการศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

สมมติฐานของการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ต่างกัน
2. ประชาชนที่มีอายุต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ต่างกัน
3. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ต่างกัน
4. ประชาชนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน

100 ปี ต่างกัน

5. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

ต่างกัน

6. ประชาชนที่มีภูมิลำเนาต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

ต่างกัน

7. ประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ต่างกัน

8. ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ต่างกัน จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ต่างกัน

ขอบเขตในการวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยจะทำการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี โดยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษาดังนี้

1.1 ตัวแปรอิสระ (independent variable) ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษาสูงสุด
- สถานภาพสมรส
- อาชีพ
- ภูมิลำเนา
- ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่

1.1.2 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

1.2 ตัวแปรตาม (dependent variable) มีเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม จำนวน 5 ด้าน ได้แก่

1.2.1 การมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมประชุม

1.2.2 การมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผน

1.2.3 การมีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมปฏิบัติงาน/สนับสนุนกิจกรรม

1.2.4 การมีส่วนร่วมด้านติดตามผลและประเมินผล

1.2.5 การมีส่วนร่วมด้านการได้รับประโยชน์จากโครงการ/กิจกรรม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณตลาดคลองสวน 100 ปี ซึ่งเป็นประชาชนหมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลคลองสวน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2549 มีจำนวน 812 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างมาจากประชากรที่ใช้ในการศึกษาตามวิธีการของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 268 คน การสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling)

3. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยใช้เวลาสำหรับการศึกษาระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2548 ถึงเดือน กรกฎาคม 2549 รวมประมาณ 9 เดือน โดยจะทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 - 10 กรกฎาคม 2549

นิยามศัพท์เฉพาะ

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณตลาดคลองสวน 100 ปี ซึ่งเป็นประชาชนหมู่ที่ 1 เทศบาลตำบลคลองสวน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสร่วมคิดร่วมทำ ร่วมประชุม ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน/กิจกรรม ร่วมติดตามผลและประเมินผล และร่วมได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมประชุม หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าประชุมในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมวางแผน หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการของชุมชน หรือร่วมวางแผนหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมปฏิบัติงานหรือสนับสนุนกิจกรรม หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม บริจาคเงิน วัสดุ อุปกรณ์ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้หรือแนะนำ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

การมีส่วนร่วมด้านการร่วมติดตามผลและประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมติดตามหรือประเมินผลการดำเนินงานของคณะทำงานหรือคณะกรรมการ หรือติดตามความเปลี่ยนแปลงสภาพตลาดคลองสวน 100 ปี

การมีส่วนร่วมด้านการได้รับประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนได้รับประโยชน์ทางใดทางหนึ่งจากโครงการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี

การอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี หมายถึง การทำให้คงไว้หรือรักษาสภาพเดิม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นปัจจุบันและรุ่นหลัง

ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อประชาชนในเขตเทศบาลตำบลคลองสวนไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ระดับการศึกษา หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลคลองสวนได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับนั้น ๆ หรือไม่ได้รับการศึกษา

สถานภาพการสมรส หมายถึง สถานภาพการสมรสของประชาชน ซึ่งได้แก่ ความเป็นโสด มีครอบครัวแล้ว หรือหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่

อาชีพ หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลคลองสวน ประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้

ภูมิถิ่นเดิม หมายถึง การที่ประชาชนได้เกิดหรือกำเนิดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมายถึง การที่ประชาชนในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลคลองสวน อาศัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี หมายถึง ความสามารถในการจดจำข้อมูล ข้อเท็จจริงและเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ และเกี่ยวกับตลาดคลองสวน 100 ปี และสามารถสื่อความหมาย ดีความ ขยายความ หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ โดยสามารถถ่ายทอดออกมาเป็นการกระทำหรือถ่ายทอดไปสู่ผู้อื่นได้อย่างถูกต้องกับความหมายเดิม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี
2. เป็นข้อมูลให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องพิจารณาหาแนวทางให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี มากยิ่งขึ้น
3. ทำให้ทราบข้อเสนอแนะของประชาชนในพื้นที่ในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ตลาดคลองสวน 100 ปี ต่อไป